

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

BRNO 1975

STOPY PRAVĚKÉHO OSÍDLENÍ U NEJDKU

/ okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

Na jaře 1974 protal rýhovací stroj terasovitý stupeň nad řekou Dyjí severně obce Nejdeč /okr. Břeclav/ v dlouhém úseku západním směrem až na okresní silnici. V profilovém defilé se rýsovala dvě mělká delé, vyplněná nápadně sytě zbarvenou zeminou, dvě mělce zahloubená popelovitá místa a blíže u okraje stupně hlubší jáma. Z její výplně, promísené zbytky ohniště a zlomky mazanice, se podařilo zachránit jen několik drobných atypických střepů, jeden větší okrajový fragment a nevýrazný zlomek nádoby se zdrsněným povrchem snad halštatského období /horákovská/. V bezprostřední blízkosti jámy rozrušil stroj v čisté spraši v hloubce 120 cm pod basí recentní půdy dětskou lebku, zřejmě zbytek kostrového hrobu, jehož orientaci a bližší souvislosti však nebylo možno již zjistit.

Spuren einer prähistorischen Besiedlung bei Nejdeč /Bez. Břeclav/. Im Profil einer schmalen Rinne nördlich der Gemeinde Nejdeč hoben sich im Frühjahr 1974 zwei aschige seicht eingetiefte Stellen und näher zur Kante der terrassenartigen Stufe oberhalb der Talau eine tiefere Grube ab. Aus ihrer Ausfüllung stammen kleine atypische Scherben und ein grösseres Randbruchstück eines Gefäßes, vermutlich aus der Horákov Kultur. In der Nähe der Grube war ein Kindergrab gestört worden.

KELTSKÉ OPPIDUM HOSTÝN, OBEC CHVALČOV

/ okr. Kroměříž /

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno

Akropole, jejíž rovinná část zaujímá v rámci konfigurace terénu hradiště nejvýraznější posici, poskytovala též - spolu se svahy přivrácenými k jihu - nejpozoruhodnější a nejpočetnější sortiment nálezů. Novověkými zástavbami, hřbitovem a komunikacemi je terén pro archeologický výzkum z větší části ztracen. Získat maximum informací, které by přispěly k objasnění její úlohy, jeví se za stávající situace nejvýhodnější prozkoumáním k ústřední části oblasti co nejužěji přiléhajících ploch a teprve na základě předběžných výsledků pokusit se o revizi některých vrcholových částí. Tomuto cíli byl podřízen výzkum ihned po odkryvu těch částí hradiště, na nichž byly projektovány úpravy komunikace a zástavby.

Severní okrajová část akropole, prozkoumaná v předchozích výzkumných sezonách, ukázala pozůstatky větších staveb a komunikace, směřující k Železné bráně. V letošní výzkumné sezoně se přesunuly odkryvy na svahy západní; přímému navázání zkoumaných ploch zabranuje narušení terénu silnicí a křížovou cestou.

Ve svahové západní části pod akropolí lze dosud zcela zřetelně rozeznat terenní úpravy ve tvaru po vrstevnicích probíhajících teras. Rovinné části dvou nejvýše položených stupňů včetně šikmé spojnice se staly cílem plošného odkryvu. Na nejvýše položené rovině byl zjištěn sídlištní objekt obdélného půdorysu, zbudovaný bez zahloubení do skalnatého podloží. Základové úpravy lze sledovat na zbytcích zídek z kamenů na sucho kladených, odstranění podložních destrukcí halštatských kulturních vrstev až na skalnaté podloží atd. V nevelké vzdálenosti severně od předchozího lze předpokládat další podobný objekt, jak možno předběžně soudit na základě započatých odkryvných prací, jejichž dokončení je plánováno na příští výzkumnou sezonu.

Svážnou část mezi oběma zkoumanými rovinami překrývala vrstva volných kamenů, pocházejících z destrukcí výše uložených stavebních článků.

Níže ve svahu situovaný terenní stupeň jeví se na základě první fáze odkryvu spíše jako komunikace nežli jako základna pro stavby. Potvrdí-li další výzkum charakter cesty, nelze vyloučit, že se jedná o spojnicu s komunikací, zjištěnou v severní části u akropole, která - jak se zdá - směřovala k Železné bráně.

Nálezový fond svrchní terasy se shoduje - pokud lze na základě předběžného studia posoudit - s nálezovým fondem objektů v severní části zkoumaných ploch, a to jak tvarovým bohatstvím, tak i početním zastoupením jednotlivých prvků. Převládá železná industrie, užitková keramika s poměrně značným množstvím zásobnicových zlomků atd. Středověký zásah v nižších částech zkoumaných ploch, blíže spodního stupně, je v rámci odkryté plochy rozměrově zanedbatelný.

Pokračování v průzkumu valového tělesa a přřkopu v řezu Rusavskou branou zabránilo příliš vlhké počasí. K dokreslení struktury valového náspu, a to především úpravám nejvíce podléhajícím koruny, která ve shora zmíněném řezu nebyla zachována, jeví se nezbytný kontrolní řez pokud možno nejméně narušenou svrchní částí fortifikací. K tomuto cíli byla zvolena jižní větev valového tělesa; je nejmohutnější vybudovaná, nachází se na nejvýhodnějších /a tedy nejvíce ohrožených/ svazích kopce a lze zde tedy očekávat i její nejpečlivější úpravy - již proto, že vyúsťuje /končí/ ve východním křídle Slavkovské brány.

Další klíčové otázky se týkají zmíněné již Slavkovské brány. Je to především problematika vodní nádrže v jejím západním křídle: jedná-li se o cisternu a lze-li získat průkazný archeologický materiál k datování jejího vzniku. Průzkum písemných pramenů i informace pamětníků dávají v tomto směru reálné předpoklady. Dalším úhelným problémem je datování klešťovité brány. Nelze pochybovat o tom, že hlavní vstup do

hradiště byl v těchto místech od dob vybudování prvního nespalitelného valu. Závažné doklady k řešení této otázky by mělo tedy poskytnout datování křídel bránového systému.

K řešení naznačených problémů byl realizován v letošní výzkumné sezoně jednak plošný odkryv nad vodní nádrží, jednak úzký řez křídla klešovitě brány, jehož cílem je snížit na minimum hladinu vodní nádrže až na úroveň bahnitých náplav a zajistit postupné vysychání svahových stěn. Tento odvodňovací řez bude v příštích výzkumných sezonách postupně rozšiřován a sledována stavební technika opevnění / ve srovnání s výsledky, dosaženými při řezu v Rusavské bráně / i archeologické nálezy. Širší průzkum Slavkovské brány s ohledem na mohutnost jejího vybudování je po stránce ekonomické i pracovních sil vyloučen, i když by byl po mnoha stránkách velmi zajímavý.

Keltisches Oppidum Hostýn, Gemeinde Chvalčov / Bez. Kroměříž /. Der ebene Teil der Akropolis nimmt in dem befestigten Terrain des Burgwalles die markanteste Position ein und gewährte gemeinsam mit den südlichen Hängen immer das reichste Sortiment an Funden. Durch neuzeitige Verbauungen ist ihr Terrain grösstenteils für eine archäologische Grabung vernichtet. Aus diesen Gründen trat man zuerst zur Untersuchung der Randteile heran und erst aufgrund der erreichten Erkenntnisse wird eine Revision von einigen Partien des Gipfels durchgeführt werden.

Im westlichen Teil des Hanges kann man bisher ganz deutlich unter der Akropolis Terrainterrichtungen in Form von Terrassen die in Schichtenlinien verlaufen unterscheiden. Die ebenen Teile der zwei höchsten Stufen einschliesslich der schrägen Verbindungslinie wurden in der heurigen Grabungssaison untersucht. Auf der höher gelegenen Ebene stellte man ein Siedlungsobjekt mit rechteckigem Grundriss fest, das ohne Eintiefung in das felsige Terrain errichtet war. Die Fundamenterrichtungen kann man auf Mauerüberresten aus trocken gelegten Steinen, in der Beseitigung der darunter liegenden Destruktionen der hallstattzeitlichen Kulturschichten bis auf das felsige Liegende usw. verfolgen. Nicht allzu weit nördlich von dem vorhergehenden entfernt, kann man ein ähnliches Objekt voraussetzen ; die Abdeckungen werden in der nächsten Grabungssaison beendet werden.

Die niedriger im Hange situierte Terraintstufe scheint aufgrund der ersten Abdeckungsphase eher als Kommunikation ; wenn die weitere Grabung diesen Charakter bestätigt, kann vorausgesetzt werden, dass es sich um eine Verbindung mit der Kommunikation handelt, die im nördlichen Teil der Akropolis festgestellt wurde und zu der Eisenpforte zielt.

Um die Struktur des Wallkörpers, und zwar vor allem seiner Krone, die nicht im Schnitt des Walles in Rusavská Pforte erhalten blieb, näher zu erfassen, schien ein Kontrollschnitt in einem anderen Teil der Fortifikation als unerlässlich. Zu diesem Zweck wählte man den südlichen Zweig des Wallkörpers, der am mächtigsten auf dem mässigsten Berghang errichtet ist, beidem man auch die sorgfältigsten Terrainterrichtungen der Gipfelpartien erwarten kann.

Die Schüsselfrage der Grabung betrifft auch die Slavkovská Pforte. Es ist hier vor allem die Frage des Wasserbehälters im westlichen Flügel : ob es sich um eine Zisterne handelt und ob man archäologisches Beweismaterial zu ihrer Datierung gewinnen kann. Ein weiteres Problem ist die Datierung der zangenförmigen Pforte überhaupt.

Zur Lösung der angedeuteten Probleme wurde in der heurigen Grabungssaison einestils eine Flächenabdeckung oberhalb des Wasserbehälters, andererseits ein schmaler Schnitt im Flügel der zangenförmigen Pforte realisiert, dessen Ziel es ist, den Wasserspiegel im Wasserbehälter zu senken und ein allmähliches Austrocknen der Wände sicherzustellen. Dieser Entwässerungsschnitt wird in den weiteren Grabungssaisonen nach und nach erweitert, seine Bautechnik verfolgt und mit den Ergebnissen verglichen werden, die beim Schnitt in der Rusavská Pforte erreicht wurden. Eine breitere Grabung der Slavkovská Pforte ist mit Rücksicht auf ihre Mächtigkeit von ökonomischer Sicht sowie seitens der Arbeitskräfte ausgeschlossen, auch wenn sie in mancher Hinsicht interessant wäre.

KELTSKÁ ŠPERKAŘSKÁ KOVOLITECKÁ DÍLNA V BOŘITOVĚ

/ okr. Blansko /

Věra Souchopová, Okresní vlastivědné muzeum, Blansko

Karel Ludíkovský, AŮ ČSAV Brno

Pravěk a raně středověké osídlení katastru obce Bořitova a jeho okolí podmíněvala celá řada faktorů, z nichž, přes výhodné podmínky pro zemědělství, stále více vystupuje do popředí význam exploatace surovinových zdrojů, zvláště bohatých nalezišť železných rud, a jejich zpracování. S rostoucím významem užití a směny tohoto kovu pozorujeme i zvyšování aglomerace sídlišť v okruhu kolem ústřední trati " Na pís-kách", k níž se připojuje i nové sídliště, objevené ve vzdálenosti cca 900 m jižně od ní.

Zmíněná trat se rozkládala na mírně svážené plošině "Horek" a je se strany jižní a západní ohraničena stržemi, v nichž pramení studánky a potůčky. Laténské osídlení je doloženo jednak povrchovým sběrem v trati "Zádvoří", jednak zkoumaným objektem v sousední trati "Niva".

Slovanské železářské objekty, které zkoumala Věra Souchopová z OVM Blansko, nacházely se těsně pod ornici, na a pod úrovní hladiny spráše a zčásti v záspy keltského výrobního objektu. Jeho výchozím tvarem byla obdélná jáma o plošné rozloze 23 m², s kolmými stěnami a téměř vodorovným dnem v hloubce 0,8 m od úrovně dnešního povrchu. Delší jižní stěnu narušila slovanská vyhrávačka a jáma až k hladině dna v místech, kde zpravidla nacházíme u keltských polozemnic vstupní /vchodovou/ sníženinu. Jiná slovanská

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík

Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Životská

Na titulním listě : stříbrná spona z doby stěhování národů ze Šakvic

Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně

Evidenční číslo : ÚVTEI-73332

Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné